

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Tradycja i historia wsi w Polsce i na Ukrainie

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Jesień

- 1) wrzesień – październik
- 2) zbiory zboża, ziemniaków, warzyw korzeniowych, jabłek
- 3) zmiana koloru i opadanie liści;

Przedzimie

- 1) okres między późną jesienią a początkiem zimy (listopad – grudzień)
- 2) krótsze dni, chłodne poranki, pierwsze przymrozki
- 3) zakończenie prac polowych przez rolników;

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Kiszonki

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Kiszonki

- 1) Kiszenie – jedna z najstarszych metod konserwacji żywności.
- 2) Polega na fermentacji mlekowej – naturalnym procesie, który przedłuża trwałość jedzenia.

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Historia

- 1) Mezopotamia –
2400 lat p.n.e.
(ogórki)
- 2) Europa
Środkowa –
średniowiecze
(kapusta, ogórki)

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Kiszenie w Polsce

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Dlaczego kiszono na wsi?

- 1) Brak lodówek i nowoczesnych metod przechowywania.
- 2) Konieczność zapewnienia jedzenia na zimę i wczesną wiosnę.
- 3) Źródło witamin i pożywienia w trudnych czasach.
- 4) Tradycja przekazywana z pokolenia na pokolenie.
- 5) Pokarm dający siłę do pracy w gospodarstwie.

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Kiszonki w Polsce (w różnych miesiącach):

- kapusta kiszona (klasyk, baza bigosu)
- ogórki kiszone (do zup i sałatek)
- buraki (zakwas buraczany)
- marchew
- papryka
- jabłka
- grzyby.

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Tradycyjne metody kiszenia kapusty

(październik – listopad)

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

- 1) Szatkowanie – ręcznie w dużych drewnianych misach.
- 2) Układanie w beczkach – warstwa po warstwie, czasem z dodatkiem soli i kminku.
- 3) Ubijanie kapusty nogami – metoda szczególnie znana na wschodzie Polski; pozwala wydobyć sok i usunąć powietrze.
- 4) Przykrycie i fermentacja – liście kapusty, deska i obciążenie kamieniem; przechowywanie w piwnicy.

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Zwyczaje

- 1) Jesienne rytuały – spotkania przy szatkowaniu kapusty rodzin i sąsiadów.
- 2) Śpiew i wspólna praca – codzienność świętem społeczności.
- 3) Przekazywanie przepisów – ile domów, tyle przepisów (różne proporcje soli, dodatków).

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

WYKOPKI

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Wykopki:

- 1) jesienne zbiory ziemniaków (wrzesień)
- 2) od kilku dni do kilku tygodni
- 3) zaangażowanie całej rodziny i sąsiadów.

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Przebieg:

- 1) Kopanie redlin wczesnym rankiem.
- 2) Zbieranie ziemniaków do koszy przez młodszych.
- 3) Odkładanie większych kartofli na przechowanie przez starszych.
- 4) Wspólny posiłek na koniec dnia.

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Tradycja społeczna

- 1) Integracja
- 2) Pomaganie sąsiadom w zamian za ich pomoc przy wykopkach
- 3) Organizowanie spotkań, śpiewów, potańcówek po zakończeniu prac.

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Ziemniak w kulturze polskiej

- 1) Podstawa wyżywienia w wielu regionach
- 2) Powstanie wielu potraw:
placków, babki ziemniaczanej,
kopytek
- 3) Postrzeganie wykopków jako
symbol zakończenia rocznego
cyklu żniw.

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Skubanie pierza

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Proces

- 1) Chów gęsi w wielu gospodarstwach
- 2) Oddzielanie miękkiego puchu od twardych lotek (skubanie)
- 3) Robienie kołdry, poduszki czy pierzyny.

Praca zimowa – od późnej jesieni do lutego.

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Przebieg

- 1) Schodzenie się kobiet do jednej chałupy
- 2) Przygotowywanie przez gospodynię poczęstunku
- 3) Śpiewanie, żartowanie, opowiadanie historii
- 4) Słuchanie bajek i legend przez dzieci.

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Znaczenie obrzędowe i społeczne

- 1) Jedno z najważniejszych spotkań kobiet
- 2) Przychodzenie młodzieży „pod okno” (okazja do flirtów i poznawania się)
- 3) „Wyskubek” (małe przyjęcie) po zakończeniu skubania
- 4) Wykonanie pierzyny – posag dla córki.

Źródła:

- 1) <https://www.infoilawa.pl/aktualnosci/item/52897-jesien-zamienia-sie-juz-w-przedzimie-sprawdz-jaka-w-tym-tygodniu-bedzie-pogoda-w-ilawie>
- 2) <https://www.facebook.com/100069641093011/posts/przedzimie-w-puszczybia%C5%82owie%C5%BCa-teremiski-pogorzelce-okolice-26112023/651095683888462><https://www.facebook.com/groups/1191543517656402/posts/3585497228261007/>
- 3) https://biozfarmy.pl/jak-zrobic-kiszonki-i-kisic-warzywa-blog-pol-1658305078.html?srltid=AfmBOoqCKSug9I3tT3-HRp_tr83VtqXFliORnuoZsKtMeih4R6wb5gNZB
- 4) <https://przepiski.pl/ogorki-kiszone/>
- 5) <https://mwmskansen.pl/kiszenie-kapusty/>
- 6) <http://wiano.eu/article/1259>
- 7) <http://wiano.eu/article/2246>
- 8) <https://browin.pl/przepisnik/przepis/domowe-kiszone-buraki>
- 9) <https://pl.dreamstime.com/zdj%C4%99cie-stock-kiszona-kapusta-z-marchewkami-image59258644>
- 10) <https://bonclok.pl/slaskie-tradycje/codziennosc/236-kiszenie-kapusty.html>
- 11) https://www.google.com/search?q=szatkovanie+kapusty&client=firefox-b-d&hs=ZUWU&sca_esv=bd656184ce8e385d&udm=2&biw=1485&bih=827&aic=0&ei=BWNtdrfOOWLxc8PutmY8A8&oq=szatkovanie+&gs_lp=Egnd3Mtd2l6LWltZyIMc3phdGtv2d2FuaWUgKgIiADIFEAAyGaqYBRAAGIAEMgUQABiABDIFEAAyGaqYBRAAGIAEMgUQABiABDIFEAAyGARI7xxQ-AJYoxJwAXgAkAEAmAFqoAGfCaoBAzYuNrgBA8gBAPgBAZgCDaAC0gnCAgoQABiABBhDGioFwgIOEAAyGaqYsQMYgwEYigXCaggQABiABBixA8ICDRAAGIAEGL EDGEMYigWYAwCIBgGSBwQzLjEwoAfkRbIHBDIuMTC4B80JwgcGMC4zLjEwyAcmgAgA&scIent=gws-wiz-img#vhid=iN0PZaNY9s_TLM&vssid=mosaic
- 12) <https://www.ruszaJsie.pl/articlesfood/view/24785895/>
- 13) <https://gazetakrakowska.pl/tradycja-kiszenia-kapusty-niezwykly-pokaz-zespolu-dolina-slomkize-stronia-u-panstwa-kwitow-w-jastrzebiu/ar/c11-15891475>
- 14) <https://pl.wikipedia.org/wiki/Wykopki>
- 15) https://www.galeriedoris.pl/pl/p/Malarstwo-Aukcyjne-Wykopki-w-polu-Gunter-KONIG-1926-2007/1503?srltid=AfmBOoovcKK_XWypxDEQywgZKUTAOxLPmbGbZACzVnilccWQCZApU-X7
- 16) <https://smaker.pl/przepisy-dania-glowne/przepis-babka-ziemniaczana,2043492,smaker.html>
- 17) <https://przepiski.pl/chrupiace-placki-ziemniaczane-na-grubych-oczkach/>
- 18) <https://www.dziadynoworoczne.com/szczeg-y-wydarzenia-i-rejestracja/skubanie-pierza-przedzenie-welny-luskanie-fasoli-wystep-kolednikow-i-degustacja-potraw-2>
- 19) <https://mzw.com.pl/adwent/>
- 20) <https://www.dladziedzictwa.org/2022/03/09/skubanie-pierza-na-slasku-opolskim/>
- 21) <https://fototekaslaska.pl/galeria/darcie-pierza-3/>
- 22) <http://pik.kielce.pl/kultura-i-sztuka-ludowa-obyczaje/5911-wyskubek-darcie-pierza.html>
- 23) <https://www.tygodnik-rolniczy.pl/rolnictwo-na-luzie/jak-kiedys-wygladaly-wykopki-pazdziernik-u-dwora-wykopac-ziemniaki-pora-galeria-2520608>
- 24) <https://dziennikpolski24.pl/wykopki-tak-kiedys-zbierano-ziemniaki-sprawdz-czy-chce-sie-wracac-do-tamtych-czasow/ar/c8-17927199>
- 25) <https://wir.org.pl/asp/tradycyjne-kiszenie-kapusty,184,artykul,1,4075>
- 26) <https://www.rodzinneskarby.pl/kiszonki-czego-o-nich-nie-wiesz-a-powinienes/?srltid=AfmBOOp7DVN1bEYUZ-oN2yWxHO-7csAKxCTscboTt-2t1yRb4y7VJdG3>
- 27) <https://smaker.pl/informacje-czas-na-wykopki-jak-kiedys-zbierano-ziemniaki,1929724,a,.html>

Opracowała:
Katarzyna Drożdżal